

T.B.M.M.
İYİ PARTİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Tarih : 19.02.2025
Sayı : 531

10/3047

Op. Dr. Turhan ÇÖMEZ
Balıkesir Milletvekili

İYİ Parti Grup Başkanvekili

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde hayvancılık sektörünü geliştirmek amacıyla kurulan süt sığırcılığı kooperatiflerinin sayısı, faaliyet yapısı, finansman modeli, karşılaştıkları sorunlar ve bu projelerin bölge kalkınmasına olan etkileri konusunda kamuoyuna yansıyan çok sayıda iddia mevcuttur. Özellikle Diyarbakır ilinde 100'ün üzerinde süt sığırcılığı kooperatifinin kurulduğu, bu kooperatiflerde 50 ila 100 arasında üye bulunduğu, her üyeye başlangıçta iki adet süt ineği verildiği ancak bu uygulamanın gerçekleştirilebilir olmadığının anlaşılması üzerine modelin 50x4, 30x6, 30x10 gibi varyantlarla yeniden kurgulandığı yönündeki bilgiler doğrulanmaya muhtaçtır.

Ayrıca, bu projelerde dağıtılan hayvanların üyeler adına kredi yoluyla sağlandığı, kredilerin müteselsil kefalet sistemiyle verildiği ve bu nedenle bölgede on binlerce üreticinin borçlu duruma düştüğü, üretimin sürdürülememesi nedeniyle çok sayıda çiftçinin icra tehdidiyle karşı karşıya kaldığı ifade edilmektedir. Kredilerin geri ödenememesinin temel nedeni olarak ise yüksek yem girdi maliyetleri ve bölgede süt işleme fabrikalarının kurulamaması gösterilmektedir. Bazı iddialara göre bölgede güvenlik gerekçesiyle süt işleme fabrikalarının kurulamadığı, bu sebeple üretilen sütün pazarlanamadığı, birçok kooperatif üyesinin elindeki süt ineklerini kesime göndermek zorunda kaldığı ve şu anda neredeyse tamamının borç içinde olduğu, üretici taleplerinin ise kredi borçlarının faizsiz biçimde 10 yıla yayılması yönünde olduğu belirtilmektedir.

Söz konusu iddiaların doğruluğunun kamuoyuna açıklıkla sunulması, bölge halkının mağduriyetinin giderilmesi, geçmişte yapılan kamu yatırımlarının etkinliğinin değerlendirilmesi ve bundan sonra hayata geçirilecek hayvancılık projeleri için dersler çıkarılması amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılması konusunda gereğini arz ederiz.

Op. Dr. Turhan ÇÖMEZ
Balıkesir Milletvekili
İYİ Parti Grup Başkanvekili

Op. Dr. Turhan ÇÖMEZ
Balıkesir Milletvekili
İYİ Parti Grup Başkanvekili
GEREKÇE

Türkiye'nin tarım ve hayvancılık politikalarının temel hedeflerinden biri, yerel üreticileri destekleyerek kırsal kalkınmayı sağlamak ve ulusal gıda arz güvenliğini teminat altına almaktır. Bu hedefin en önemli uygulama sahalarından biri olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri, sahip olduğu coğrafi potansiyel ile ülkemizin hayvancılık üssü olma kapasitesine sahiptir. Bu potansiyeli harekete geçirmek amacıyla kamu kaynaklarıyla hayata geçirilen süt sığırcılığı kooperatif projeleri, ne yazık ki beklenen başarıyı gösterememiş, aksine bölgede derin bir ekonomik ve sosyal krize zemin hazırlamıştır. Projelerin başlangıçtaki iyi niyetine rağmen, ortaya çıkan tablo, sistemsel zaafların, plansızlığın ve bölgenin sosyoekonomik gerçekleriyle uyumsuzluğun ağır sonuçlarını gözler önüne sermektedir.

Özellikle Diyarbakır ilinde 100'den fazla kooperatif aracılığıyla binlerce üreticiye dağıtılan süt inekleri projesi, bir başarı hikâyesi olmak yerine bir borç sarmalına dönüşmüştür. Projenin temelindeki en büyük yapısal hata, finansman modelinin neredeyse tamamen krediye dayandırılması ve bu kredilendirme sisteminin "müteselsil kefalet" gibi riskli bir esasa oturtulmasıdır. Bu sistem, bir üyenin borcunu ödeyememesi durumunda tüm kooperatif ortaklarını zincirleme bir sorumluluk altına sokmakta, bireysel bir sorunu kolektif bir cezaya dönüştürmektedir. Sonuç olarak, iyi niyetle yola çıkan ancak ödeme güçlüğüne düşen binlerce çiftçimiz, bu sistem yüzünden mağdur edilmiş ve gelecekte herhangi bir kamu desteğinden faydalanamaz hale getirilmiştir.

Finansman modelindeki bu büyük hatayı, üretim ve pazarlama zincirindeki yetersizlik ve aksaklıklar daha da derinleştirmiştir. Proje kapsamında hayvanlar dağıtılırken, üretilen sütün nasıl işleneceği, depolanacağı ve değerinde nasıl pazarlanacağı hesaba katılmamıştır. Yetersiz süt işleme altyapısı ve kurulmamış pazarlama ağları nedeniyle üreticiler, elde ettikleri çiğ sütü maliyetinin altında satmak zorunda kalmıştır. Bu durum, bir yanda artan yem, veterinerlik ve enerji gibi temel girdi maliyetleri, diğer yanda düşük çiğ süt alım fiyatları ve yüksek faizli kredi yükü ile birleşince, üretici adeta bir kıskaç içerisine alınmıştır.

Gelinen noktada yaşanan tablo ise son derece dramatiktir. Projenin tam tersi bir sonuç doğurarak, süt verimliliği için dağıtılan binlerce damızlık hayvanın borçlar yüzünden kesime sevk edildiği yönündeki iddialar, meselenin vahametini ortaya koymaktadır. Bu durum, sadece bireysel bir ekonomik çöküş değil, aynı zamanda bölgenin hayvancılık potansiyeline ve damızlık varlığına vurulmuş ciddi bir darbedir. Yaşanan bu olumsuz süreç, bölge halkının devlete ve destekleme projelerine olan güvenini de temelden sarsmıştır. Buna karşın üreticilerin beklentisi açıktır: Kamu borçlarının faizsiz olarak yeniden yapılandırılması ve 10 yıla yayılan ödenebilir bir takvimle kendilerine yeni bir başlangıç fırsatı tanınmasıdır.

Bu çerçevede, kamu kaynaklarının hangi gerekçelerle böylesine verimsiz bir projeye dönüştüğünün aydınlatılması, sorumlulukların tespiti, üreticilerin içinde bulunduğu mağduriyetin giderilmesi, geleceğe yönelik sürdürülebilir ve gerçekçi modellerin oluşturulması ivedi bir zorunluluktur. Konunun tüm boyutlarıyla ele alınması, iddiaların araştırılması ve kalıcı çözüm yollarının bulunması amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulması milli kaynakların korunması ve halkımızın refahı adına atılacak en doğru adım olacaktır.